

Επιμορφωτικό πρόγραμμα Παιδαγωγική & διδασκαλία στη Γ' εκπαίδευση. Καινοτόμες μέθοδοι και τεχνικές διδασκαλίας

Η αξιοποίηση συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών στην
τριτοβάθμια εκπαίδευση

Ιωσήφ Φραγκούλης

Καθηγητής

Παιδαγωγικό Τμήμα, ΑΣΠΑΙΤΕ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

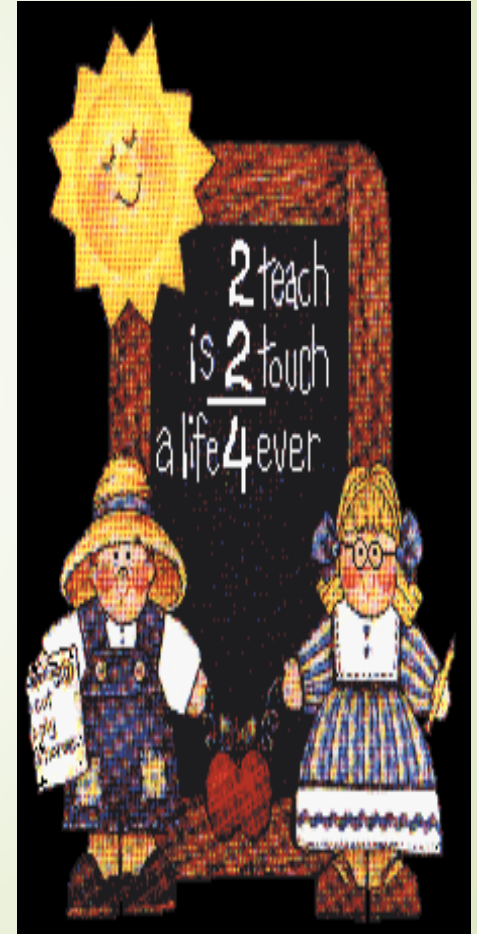
Άδεια χρήσης

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδεια χρήσης
Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

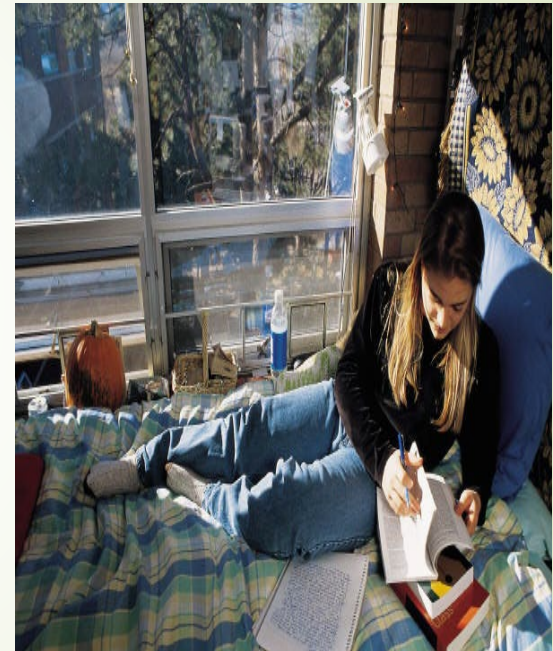
Βιωματική Μάθηση

Με τον όρο βιωματική μάθηση αναφερόμαστε στη διαδικασία εκείνη σύμφωνα με την οποία οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να ζήσουν και ενσυνείδητα να κατανοήσουν τις δικές τους **σκέψεις, συναισθήματα, δράσεις** και **αντιδράσεις** σε μία κατάσταση.

Τι σημαίνει εκπαίδευση μέσα από την Εμπειρία;

- Εκπαίδευση μέσα από την εμπειρία σημαίνει ότι οι εκπαιδευόμενοι πρώτα εκτίθενται σε μία εμπειρία και μετά ενθαρρύνονται να αναστοχαστούν και να αναπτύξουν νέες ικανότητες, νέες δεξιότητες, νέες συμπεριφορές ή νέους τρόπους σκέψης (Jackson, & Caffarella, 1994:5).

Λειτουργίες Βιωματικής Μάθησης

Σύμφωνα με το θεωρητικό μοντέλο του **D. Kolb**, (Kolb, 1984), η διαδικασία της βιωματικής μάθησης μπορεί να περιγραφεί ως ένας κύκλος τεσσάρων σταδίων που περιλαμβάνει τέσσερις μαθησιακές λειτουργίες:

- εμπειρία,
- στοχαστική παρατήρηση,
- γενίκευση,
- πειραματισμό

Γιατί χρησιμοποιούμε Βιωματικές Συμμετοχικές Τεχνικές στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση; 1/3

Γιατί με τη σωστή χρήση αυτών των τεχνικών επιτυγχάνεται:

- η ανάπτυξη ομαδοσυνεργατικών μορφών διδασκαλίας,
- η ενίσχυση της αυτενέργειας των εκπαιδευόμενων και η ενεργητικότερη συμμετοχή τους στη μαθησιακή διαδικασία,
- η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης,

Γιατί χρησιμοποιούμε Βιωματικές Συμμετοχικές Τεχνικές στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση; 2/3

- η καλλιέργεια της ευρετικής πορείας μάθησης,
- η ανάπτυξη αμφίδρομων σχέσεων επικοινωνίας ανάμεσα στον εκπαιδευτή και τους εκπαιδευόμενους,
- ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους,

Γιατί χρησιμοποιούμε Βιωματικές Συμμετοχικές Τεχνικές στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση; 3/3

- ▶ η δημιουργία κατάλληλων ερεθισμάτων με στόχο την αναζήτηση πληροφοριών και την επεξεργασία λύσεων,
- ▶ το άνοιγμα του εκπαιδευτικού χώρου στην τοπική κοινωνία,
- ▶ η παροχή ίσων ευκαιριών μάθησης για όλους τους εκπαιδευόμενους ανεξάρτητα από την κοινωνικο-οικονομική και πολιτισμική τους προέλευση,
- ▶ Η εσωτερική μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού οργανισμού

Κατηγορίες Βιωματικών Συμμετοχικών Τεχνικών

- Εκπαιδευτικές τεχνικές που διεξάγονται μέσα στον εκπαιδευτικό χώρο
- Εκπαιδευτικές τεχνικές που διεξάγονται έξω από τον χώρο εκπαίδευσης (outdoor training)
- Εκπαιδευτικές ασκήσεις - παιχνίδια

Συμμετοχικές Εκπαιδευτικές Τεχνικές

- Καταιγισμός ιδεών
- Μελέτη Περίπτωσης
- Παιχνίδι Ρόλων
- Χιονοστιβάδα
- Debate
- Προσομοίωση
- Επίδειξη

Καταιγισμός Ιδεών 1/2

- Συνίσταται στην πολυεπίπεδη εξέταση ενός ζητήματος ή μιας κεντρικής έννοιας μέσω της παρακίνησης των εκπαιδευόμενων να προβούν σε ελεύθερη και αυθόρμητη έκφραση ιδεών

1. Ο εκπαιδευτής ζητάει από τους εκπαιδευόμενους να προτείνουν όσο περισσότερες ιδέες μπορούν σε μια ερώτηση που τους θέτει.
2. Τους ενθαρρύνει να τις εκφράσουν με γρήγορο ρυθμό, αυθόρμητα, ο ένας μετά τον άλλον, υπό μορφή «καταιγισμού».
3. Δεν έχει σημασία αν γνωρίζουν το θέμα.

Καταιγισμός Ιδεών 2/2

1. Ζητούμενο είναι να συμβάλουν στην εξέταση του ζητήματος με όποια ιδέα ή πρόταση έρχεται στο μυαλό τους, έστω και αν μοιάζει φανταστική ή αππραγματοποίητη.
2. Δεν γίνεται κριτική όσο παρουσιάζονται οι ιδέες, ωστόσο οι εκπαιδευόμενοι θα κληθούν αργότερα να τις εξηγήσουν.
3. Ο εκπαιδευτής σημειώνει τις ιδέες στον πίνακα πιστά, χωρίς να υποδεικνύει τίποτα.
4. Ύστερα εξετάζει τις γραμμένες λέξεις και τις ταξινομεί σε κατηγορίες.
5. Τέλος προβαίνει σε σύνθεση όσων συζητήθηκαν.

Δραστηριότητα 1^η (Καταιγισμός Ιδεών)

Επιλέξτε μια έννοια από ένα γνωστικό αντικείμενο του επιστημονικού σας πεδίου και αξιοποιείστε τη συμμετοχική εκπαιδευτική τεχνική του καταιγισμού ιδεών στη διδακτική του προσέγγιση.

Δραστηριότητα 2^η (Καταιγισμός Ιδεών)

Αξιοποιείστε τη συμμετοχική εκπαιδευτική τεχνική του καταιγισμού ιδεών για την καταγραφή των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ένας/μια προεγγεγραμμένος/νη φοιτητής/τρια στο τμήμα σας.

Μελέτη Περίπτωσης 1/2

- Ένα πραγματικό ή υποθετικό παράδειγμα, που αντανακλά μια ευρύτερη κατάσταση, παρουσιάζεται στους εκπαιδευόμενους, με σκοπό να αναλυθεί σε βάθος και να διερευνηθούν οι λύσεις στα προβλήματα που αναδύονται

photo: Grant Ullrich

Μελέτη Περίπτωσης 2/2

Η εκπαιδευτική αυτή τεχνική έχει δύο πεδία εφαρμογής

- Αφενός χρησιμοποιείται με στόχο να γίνει εμπέδωση και εφαρμογή των θεωρητικών γνώσεων που έχουν αποκτηθεί.
- Αφετέρου υιοθετείται όταν ακόμη δεν έχει ολοκληρωθεί η απόκτηση των απαιτούμενων γνώσεων και στόχος είναι να υποκινηθεί η ευρετική πορεία προς τη μάθηση.

photo: Grant Ullrich

🚫 Δραστηριότητα 3^η (Μελέτη Περίπτωσης)

«Ένας φοιτητικής έρχεται θυμωμένος στο γραφείο σας και διαμαρτύρεται έντονα πως ενώ είχε διαβάσει δεν «πέρασε» το μάθημα.

Του ζητάτε να ηρεμήσει και του δείχνετε το γραπτό του. Εκείνος πάλι διαμαρτύρεται και λέει πως έχει διαβάσει και πως εσείς τον έχετε αδικήσει. Σας απειλεί πως με τον καινούργιο νόμο (4957/2022) θα προσφύγει στον Πρόεδρο του τμήματος και πως αν δεν δικαιωθεί θα προσφύγει και στον πρύτανη του ιδρύματος».

1. Τι ενέργειες θα κάνετε προκειμένου να εξηγήσετε στον φοιτητή τους λόγους για τους οποίους δεν πέρασε το συγκεκριμένο μάθημα;
2. Πώς θα τον βοηθήσετε ώστε να πετύχει στις επόμενες εξετάσεις;
3. Με ποιους τρόπους θα τον υποστηρίξετε;

Παιχνίδι Ρόλων 1/2

- Οι εκπαιδευόμενοι υποδύονται ρόλους, που συνδέονται με μια εξεταζόμενη κατάσταση με απώτερο στόχο μέσα από το βίωμα να κατανοήσουν καλύτερα τόσο την κατάσταση όσο και τις αντιδράσεις τους απέναντί της.

Παιχνίδι Ρόλων 2/2

- Η εκπαιδευτική αυτή τεχνική εφαρμόζεται κυρίως όταν επιδιώκεται η ανάλυση προβληματικών ή συγκρουσιακών καταστάσεων, που αφορούν τις ικανότητες, τις στάσεις, την επικοινωνία και τη συμπεριφορά.

photo: Grant Ullrich

🚫 Δραστηριότητα 4^η (Παιχνίδι ρόλων)

Σχεδιάστε ένα παιχνίδι ρόλων το οποίο θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο της ενότητας με τίτλο «Διαχείριση προβλημάτων επικοινωνίας μεταξύ των Μελών Διδακτικού Προσωπικού ενός Τμήματος»

Ειδικότερα διατυπώστε:

Το στόχο του παιχνιδιού ρόλων

1.Το περιεχόμενο της «ιστορίας» του παιχνιδιού ρόλων

2.Τους ρόλους του παιχνιδιού ρόλων

3.Τους βασικούς κανόνες του παιχνιδιού ρόλων

4.Το χρονικό σημείο λήξης του παιχνιδιού

5.Τη διαδικασία ανατροφοδότησης των συμμετεχόντων μετά την υλοποίηση του παιχνιδιού ρόλων

Χιονοστιβάδα 1/4

Πρόκειται για μια εκπαιδευτική τεχνική που αποσκοπεί στην ανταλλαγή απόψεων με στόχο την προώθηση του προβληματισμού γύρω από ένα ζήτημα.

Χιονοστιβάδα 2/4

- Αποφασίζουν οι εκπαιδευόμενοι να επεξεργαστούν ένα ζήτημα (πχ. προβλήματα πρωτοετών φοιτητών)
- Κάθε εκπαιδευόμενος, ατομικά, σχολιάζει γραπτά το ζήτημα για 3-4 λεπτά
- Στη συνέχεια συγκρίνει τα σχόλιά του με εκείνα ενός άλλου εκπαιδευόμενου, για 8-10 λεπτά, εντοπίζοντας κοινά σημεία, διαφορές και προβαίνουν σε αλληλοσυμπλήρωση

Χιονοστιβάδα 3/4

- ▶ Η παραπάνω δραστηριότητα επαναλαμβάνεται μέσα σε ομάδες των τεσσάρων εκπαιδευόμενων με την ίδια διαδικασία
- ▶ Οι απόψεις των ομάδων παρουσιάζονται στην ολομέλεια, γίνεται σύνθεση και εξάγονται συμπεράσματα

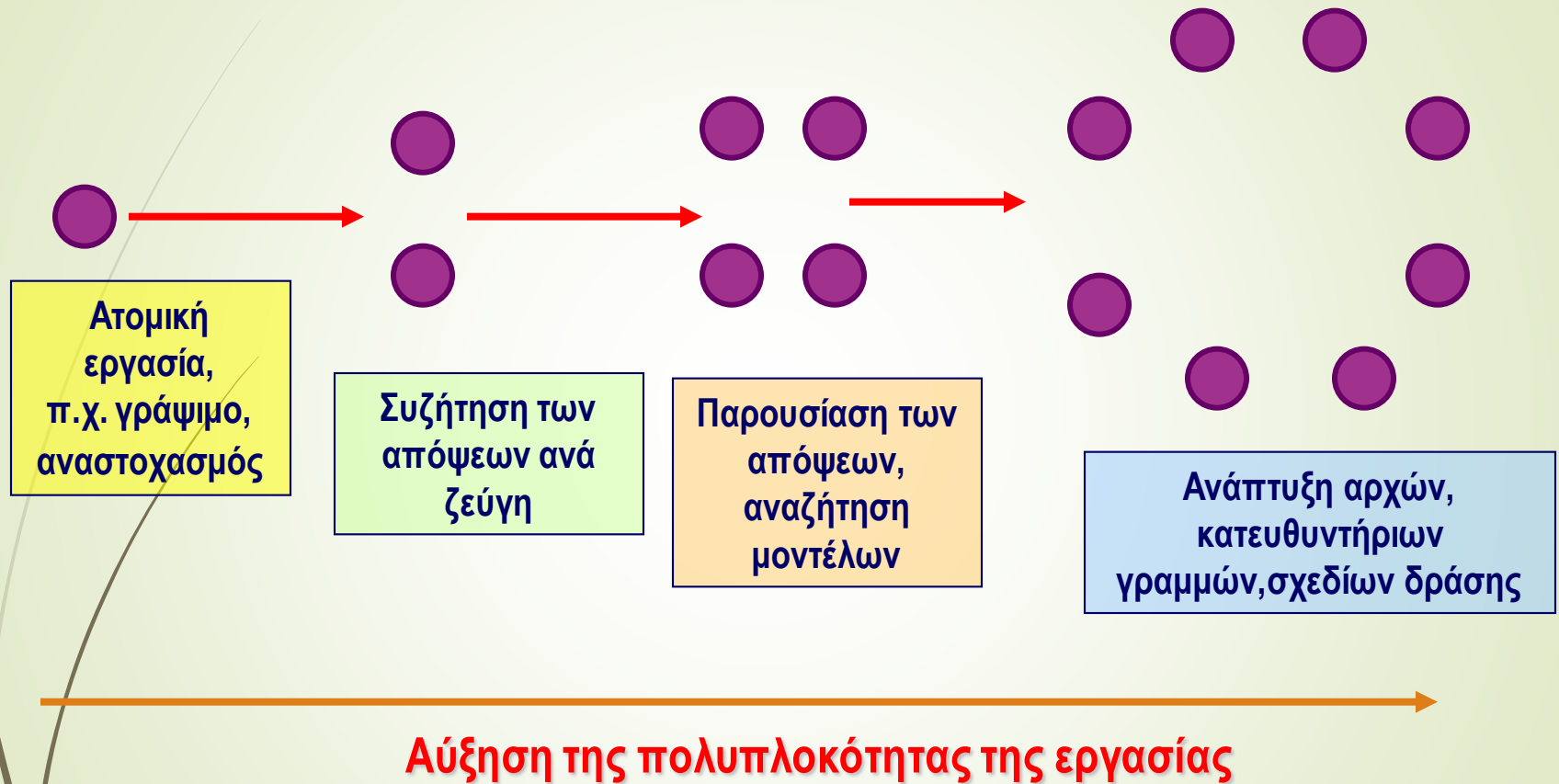

Χιονοστιβάδα 4/4

Με την αξιοποίηση της συγκεκριμένης τεχνικής
αποφεύγονται οι παρεμβάσεις εκτός θέματος

Η τεχνική στηρίζεται περισσότερο στην πράξη και λιγότερο
στο λόγο.

Λειτουργία της ομάδας με μορφή Χιονοστιβάδας

Δραστηριότητα 5^η (Χιονοστιβάδα)

Η βία στο χώρο των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων αποτελεί διαχρονικά ένα σημαντικό πρόβλημα το οποίο επηρεάζει την εύρυθμη λειτουργία τους. Προτείνετε τρόπους με τους οποίους μπορεί να περιοριστεί το φαινόμενο βίας στο χώρο των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων.

Κριτήρια επιλογής συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών

1. Ο σκοπός και οι μαθησιακοί στόχοι του μαθήματος
2. Οι απαιτήσεις του μαθησιακού αντικειμένου
3. Οι μαθησιακοί τρόποι και τα εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευομένων
4. Οι ικανότητες του εκπαιδευτή
5. Το μαθησιακό κλίμα
6. Ο διαθέσιμος χρόνος και η καταλληλότητα της χρονικής στιγμής
7. Οι διαθέσιμοι πόροι
8. Η προϋπάρχουσα εμπειρία του εκπαιδευτή στη χρήση συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών

Συμπεράσματα – Διαπιστώσεις 1/3

Η αξιοποίηση των βιωματικών συμμετοχικών τεχνικών στην Εκπαίδευση αποτελεί ένα **αποτελεσματικό εργαλείο** στα χέρια του σύγχρονου εκπαιδευτικού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς μέσα από την αξιοποίηση των βιωμάτων, των εμπειριών και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των εκπαιδευόμενων δημιουργείται εκείνο το μαθησιακό και παιδαγωγικό πλαίσιο, το οποίο δημιουργεί προϋποθέσεις αποτελεσματικής εφαρμογής των αρχών και των στόχων της διεπιστημονικής προσέγγισης της γνώσης.

Συμπεράσματα – Διαπιστώσεις 2/3

- ▶ Η χρήση αυτών των τεχνικών είναι απαραίτητη, καθώς στόχος της σύγχρονης και αποτελεσματικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν είναι μόνο η απόκτηση γνώσεων, αλλά η καλλιέργεια και ανάπτυξη ποικίλων **ικανοτήτων, δεξιοτήτων, στάσεων** και συμπεριφορών.

Συμπεράσματα – Διαπιστώσεις 3/3

- Η βιωμένη εμπειρία, η οποία αναγνωρίζεται από τα ίδια τα άτομα ότι τα αφορά και τα συγκινεί οδηγεί στη **γνώση**, στην **αυτογνωσία**, στην **κοινωνικότητα** και τέλος στην καλλιέργεια ποικίλων δεξιοτήτων και ικανοτήτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (Ενδεικτική)

- ▶ Jackson, L. & Caffarella, R. (1994). *Experiential learning: A new approach*, San Francisco, Jossey-Bass.
- ▶ Jaques, D.(2004). *Μάθηση σε Ομάδες*, Αθήνα, Μεταίχμιο.
- ▶ Jarvis, P. (1999). *Adult & Continuing Education: Theory & Practice*, Routledge.
- ▶ Knowels, M. (1980). *The modern practice of adult education*, New York, Adult Education.
- ▶ Kolb, D.(1984).*Experiential learning: Experience as the source of learning and development*, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall.
- ▶ Merriam, S. & Caffarella, R.(1999). *Learning in Adulthood, a Comprehensive Guide*, San Francisco, Jossey-Bass.
- ▶ Ραε, L. (2003). *Γίνε ο καλύτερος εκπαιδευτής*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- ▶ Silberman, M.(1998). *Active training: A handbook of techniques, designs, case examples and trips*, San Francisco, Jossey-Bass.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (Ενδεικτική)

- Silberman, M.(1998). *Active training: A handbook of techniques, designs, case examples and trips*, San Francisco, Jossey-Bass.
- Jaques, D. (2004). *Μάθηση σε ομάδες: Εγχειρίδιο για όσους συντονίζουν ομάδες ενηλίκων εκπαιδευομένων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Βαϊκούση, Δ, & Βαλάκας, Ι, & Γιαννακοπούλου, Ε, & Γκιάστας, Ι, & Κόκκος, Α. & Τσιμπουκλή, Α.(2008). *Εισαγωγή στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. Εκπαιδευτικές Μέθοδοι- Ομάδα Εκπαιδευόμενων*, Πάτρα, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κόκκος, Α, & Λιοναράκης, Α.(1988). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Σχέσεις διδασκόντων- διδασκομένων*, τ.Β, Πάτρα, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κόκκος, Α. (2005). *Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών-Εκπαιδευτικό υλικό για τους εκπαιδευτές Θεωρητικής Κατάρτισης*, τ.1, Αθήνα, ΕΚΕΠΙΣ.
- Παπαδάκης, Σ & Φραγκούλης, Ι.(2005). *Η ΑεξΑΕ και οι Νέες Τεχνολογίες ως μέσα προώθησης της δια βίου μάθησης ευπαθών κοινωνικών Ομάδων με χρήση συμμετοχικών τεχνικών*, Πρακτ. 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου με θέμα *Οι νέες τεχνολογίες στη δια βίου μάθηση*, 16-17/4/2005, Λαμία, ΓΓΕΕ.
- Πολέμη, Μ.(2003). *Αξιοποιώντας τη διεργασία της ομάδας στην εκπαίδευση*, κεφ 10, Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών, Αθήνα, Ε.ΚΕ.ΠΙΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (Ενδεικτική)

- Τσιμπουκλή, Α, & Φίλλιπς, Ν.(2007). *Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων, Πρόγραμμα Δια Βίου Εκπαίδευσης από Απόσταση, Εκπαιδευτικό Υλικό*, Αθήνα, ΥΠΕΠΘ-ΓΓΕΕ-ΙΔΕΚΕ.
- Φίππιπς, Ν.(2004). Η βιωματική μάθηση: Ορισμοί, προβληματισμοί, προϋποθέσεις, στο: *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, τ.3, σ.4-10, Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Φραγκούλης, Ι.(2003). *Δια Βίου Εκπαίδευση και Περιβαλλοντική Αγωγή: Διδακτικές Προσεγγίσεις*, Αθήνα, Παπαζήσης.

Σας ευχαριστούμε πολύ για την
προσοχή
και
το ενδιαφέρον σας

Ι. ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ
ifragkoulis@aspete.gr